
LIMBĂ ȘI LITERATURĂ

UNELE PROBLEME ALE STUDIERII LIMBII LITERARE ÎN LUMINA ULTIMELOR LUCRĂRI ALE LINGVIȘTILOR SOVIETICI

DE

B. CAZACU

Lucrările lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică au pus bazele marxiste ale științei limbii. Ele au deschis noi perspective în domeniul cercetării limbii, sub diversele ei aspecte, și au adus o reformă fundamentală în programul disciplinelor lingvistice din învățământ.

Lingviștii sovietici, având ca îndreptar învățătura lui I. V. Stalin despre limbă, au trecut, în mod creator, la prelucrarea tezelor staliniste, aplicându-le în cercetările lor.

Un domeniu căruia i s'a acordat o atenție deosebită, după apariția lucrărilor lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică, a fost acela al *studierii limbii literare*. Interesând în egală măsură atât pe lingviști, cât și pe criticii literari, problemele limbii literare au constituit obiectul a numeroase articole (apărute în diverse reviste de specialitate ca: « Voprosi iazikoznaniia », « Izvestia Academii Nauc SSSR », « Russkii iazik v škole », « Literatura v škole » ș.a.), precum și a unor studii aparte (amintim aici: lucrarea lui A. I. Efimov « Despre studierea limbii operelor artistice », Moscova, 1952, studiul lui B. V. Tomașevski « Limba și stilul », Leningrad, 1952). Academia de Științe a U.R.S.S. a publicat, în continuare, două volume din seria « Materiale și cercetări în domeniul istoriei limbii ruse literare » (t. II, Moscova, 1951; t. III, Moscova, 1953), precum și un volum: « Problemele științei literare sovietice în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin », Moscova, 1951 (tradus recent în limba română), cu rapoartele ținute în sesiunea științifică a Institutului de literatură mondială « A. M. Gorki » și a Institutului de literatură rusă, între 15 și 19 mai 1951, la Moscova. Precizări prețioase în legătură cu problemele studiului limbii literare aduc în special rapoartele lui V. V. Vinogradov (« Problemele esențiale ale științei

literare sovietice ») și B. V. Tomașevski (« Limba și literatura »). De asemenea, prof. A. N. Gvozdev a publicat un volum de « Studii asupra stilisticii limbii ruse », Moscova, 1952, în care se discută unele probleme referitoare și la limba literară (vezi și recenzia lui V. V. Vinogradov din « Voprosî iazîkoznaniia » nr. 6, 1952, p. 136 și urm.).

Deși unele dintre rezultatele la care s'a ajuns constituie încă obiectul unor discuții, totuși, grație activității învățaților sovietici, studiul limbii literare — ca parte integrantă a științei marxiste despre limbă — își delimitează încetul cu încetul domeniul și își precizează metodele de cercetare.

Problemele studiului limbii literare, debătute de lingviștii sovietici, sunt numeroase și variate (de exemplu: problema raporturilor dintre limba literară și celelalte varietăți ale limbii naționale unice, problema normelor limbii literare, problema stilurilor limbii literare și a stilului individual al scriitorului, problema delimitării noțiunilor de limbă literară și de limbă a literaturii artistice, problema contribuției scriitorilor la dezvoltarea limbii literare ș.a.). În cadrul restrâns al unui articol de revistă, ele nu pot fi cuprinse în întregime și înfățișate sub toate aspectele. Ne vom mărgini, așa dar, să prezentăm câteva dintre ele — oprindu-ne mai ales asupra acelor care interesează mai îndeaproape pe istoricii limbii literare — încercând să le ilustrăm cu exemple din domeniul limbii române literare.

Se cuvine să definim mai întâi noțiunea de « limbă literară » așa cum e folosită în lingvistica sovietică. Spre deosebire de accepțiunea restrânsă pe care o avea noțiunea de « limbă literară » în trecut în lingvistica noastră — « limba literară » fiind aproape identificată cu « limba operelor literaturii artistice » — în lingvistica sovietică noțiunii de limbă literară i se dă un înțeles mult mai larg. Limba literară reprezintă un aspect al limbii naționale unice, caracterizat prin existența unui sistem de norme care îi conferă o anumită stabilitate și unitate; între celelalte varietăți ale limbii naționale unice, limba literară joacă un rol de frunte, fiind mijlocul de comunicare a celor mai de seamă manifestări culturale: ea este limba literaturii artistice, a științei, a presei, a vieții politice, a diferitelor instituții (teatru, școală etc.), ea este, într'un cuvânt, limba care se consacră prin existența unei tradiții culturale și care se consolidează, pe zi ce trece, mai ales prin scris. « Limba literară — arată B. V. Tomașevski — este o limbă model, prelucrată, care reprezintă o sintetizare a posibilităților de exprimare a limbii întregului popor »¹.

Din precizările de mai sus, se poate constata cât de largă e noțiunea de limbă literară și cât de variate sunt funcțiunile pe care le îndeplinește această varietate a limbii naționale în viața colectivității. Multiplicitatea și varietatea

¹ B. V. Tomașevski, *Limba și literatura*, în *Problemele științei literare sovietice în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin despre lingvistică*, București, 1952, p. 235.

funcțiunilor limbii literare explică atât varietatea stilurilor ei (dintre care mai specifice sunt: stilul literaturii artistice, stilul științific, stilul publicistic, stilul actelor oficiale), cât și bogăția ei în privința lexicului, a formelor și a construcțiilor gramaticale.

« Limba literară, ajungând la o înaltă treaptă de dezvoltare — subliniază Acad. V. V. Vinogradov — reprezintă un sistem ramificat de stiluri corelative, legate între ele »¹. Stilurile limbii literare reprezintă de fapt varietăți funcționale ale limbii literare. Aceste diverse aspecte ale limbii literare nu coincid, dar nici nu se exclud, în sensul că nu există între ele limite de netrecut.

Nu trebuie să identificăm noțiunea de « limbă literară » cu noțiunea de « limbă a literaturii artistice »; limba operelor din literatura artistică nu coincide cu limba literară: « desigur, limba literară, cu regulile sale stricte, rămâne baza oricărei opere literare, dar scriitorul depășește, în mod constant, limitele stricte ale limbii literare »².

Un scriitor poate face apel, în creația sa artistică, la graiurile populare, la jargoane, la fondul limbii vechi (M. Sadoveanu, de pildă, poate utiliza, în romanele sale istorice, o serie de termeni arhaici care nu mai au circulație în limba literară comună) pentru a înfățișa realitatea cât mai exact, mai expresiv, în ce are ea mai tipic. În acest sens, deci, scriitorul depășește cadrul strîmt al limbii literare. Însă libertatea scriitorului are și ea anumite limite: acesta nu poate renunța « într-o măsură mai mare la structura, la bazele limbii comune ale întregului popor, la structura gramaticală și la fondul principal de cuvinte, deoarece astfel încetează de a fi pe înțelesul tuturor »³. În procesul de creare a operelor literare, limba reprezintă materialul literaturii. « Limba — spunea Gorki — este elementul prim al literaturii, instrumentul ei principal, și împreună cu faptele și fenomenele vieții constituie materialul literaturii ». Dezvoltarea limbii literare e în strânsă legătură cu dezvoltarea literaturii.

Istoricul limbii literare care încearcă să definească limba literară în diversele etape ale evoluției ei ajunge la concluzia că această noțiune nu poate avea un conținut imuabil. Faptul este explicabil, fiind vorba de o categorie istorică.

Conținutul noțiunii de limbă literară se lărgțește și se îmbogățește, pe măsură ce urmărim diversele etape ale dezvoltării limbii literare, ca o consecință a faptului că limba literară capătă *noi funcțiuni*.

¹ V. V. Vinogradov, Însemnătatea lucrărilor lui I. V. Stalin pentru dezvoltarea lingvisticii sovietice, în Problemele lingvisticii în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin, București, 1953, p. 28.

² B. V. Tomașevski, Limba și stilul, Leningrad, 1952, p. 24. Cf. și V. Levin, Despre limba literaturii, în Probleme de literatură și artă, an. VI (1953), nr. 2, p. 24: « . . . când spunem că literatura artistică reprezintă expresia cea mai desăvârșită a normelor limbii literare, aceasta nu înseamnă că materialul lingvistic al operelor literare este în mod necesar limitat de aceste norme ».

³ V. V. Vinogradov, Însemnătatea lucrărilor lui I. V. Stalin pentru dezvoltarea lingvisticii sovietice, în Problemele lingvisticii în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin, București, 1953, p. 28.

Din acest punct de vedere, i se pune istoricului limbii literare o problemă deosebit de interesantă: determinarea modului în care e redat, la un anumit moment, un *conținut nou* prin mijloacele de exprimare de care dispune limba literară din epoca respectivă.

Poziția pe care o adoptă, în cursul istoriei limbii, diverși oameni de cultură (în special scriitorii) cu privire la rezolvarea acestei probleme — nu numai pe plan practic, ci și pe plan teoretic — e deosebit de instructivă. Atitudinile pe care o iau aceștia în dezbaterile problemei, sugestiile și propunerile pe care le oferă merită toată atenția și trebuie urmărite în mod critic.

Să ilustrăm, pentru o mai bună înțelegere, afirmațiile de mai sus, referindu-ne la limba română literară.

În secolul al XVI-lea, limba literară se reducea la limba traducerilor bisericești și la limba actelor, a scrisorilor particulare sau oficiale. Este o limbă mai ales atunci când este vorba de traduceri — cu imitații de construcții din slavă, cu vocabular sărac și cu pronunțate divergențe dialectale. Istoricul limbii literare reține doar faptul că din această epocă datează primele texte de limbă românească și că, în acest secol, Coresi, prin activitatea sa, pune baza limbii literare graiului din Nordul Munteniei și din Sudul Transilvaniei.

Dacă ne referim la secolele următoare (al XVII-lea și al XVIII-lea) trebuie să extindem conținutul noțiunii de limbă literară; apar genuri noi (genul istoric, texte juridice, scrieri cu caracter oratoric și filosofic), apar primele manifestări ale literaturii artistice în proză și în versuri, arta descrierii și a povestirii se dezvoltă și capătă un loc mai însemnat în literatura vremii. Limba română devine limba oficială a bisericii și a cancelariei.

Se constată o desprindere treptată a limbii literare de influența limbii textelor bisericești și o apropiere de limba vie a poporului. Procesul acesta este în legătură cu schimbările din viața societății românești din epoca respectivă, a căror urmare, între altele, este laicizarea culturii. E drept că limbile cronicilor, de exemplu, prezintă unele elemente arhaice din limba cărților bisericești, dar autorii cronicilor nu mai urmează în mod fidel originalele slavone și unii dintre ei — Neculce mai ales — îmbogățesc limba literară cu elemente din graiul viu al poporului.

Apariția, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea, a unor manuale și a unor cărți tehnice îmbogățeste limba literară cu o serie de neologisme legate de dezvoltarea producției, a culturii și a științei; apar termeni tehnici în matematică, geografie, gramatică etc. Începe să se dezvolte stilul științific (Cantemir deschisese calea în această direcție) încercând la începutul secolului al XVIII-lea să creeze un stil științific și să introducă o terminologie științifică și filosofică).

Desvoltarea societății românești, înființarea învățământului, a presei, a teatrului în prima și — mai ales — în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea contribuie la lărgirea funcțiunilor limbii literare. După ce în secolele anterioare limba română reușise să devină limba oficială a bisericii și a cancelariei, în prima jumătate a secolului al XIX-lea ea cucerește un nou domeniu, acela al învățământului: încep să se predea diferite discipline în limba română și, fapt remarcabil, limba română devine ea însăși obiect de predare. Nu e necesar să demonstrăm importanța pe care o are pentru evoluția limbii literare dezvoltarea învățământului în limba națională. Școala contribuie la înmulțirea numărului știutorilor de carte, la crearea unui public cititor; ea, alături de tânăra presă românească — care ia naștere, ca și teatrul românesc, în aceeași epocă —, este unul dintre factorii cei mai activi în răspândirea și impunerea normelor limbii literare.

De asemenea, secolul al XIX-lea este secolul marilor noștri clasici: în a doua jumătate a lui, literatura artistică ia o deosebită dezvoltare, și faptul acesta contribuie, desigur, la îmbogățirea și la perfecționarea limbii literare. E suficient să amintim aici pe Eminescu, care, pornind dela izvoarele vie ale graiului popular, a reușit să creeze un mijloc de exprimare artistică de o muzicalitate și de o armonie neîntâlnită până la el, ceea ce face, cu drept cuvânt, să fie considerat făuritorul limbii noastre poetice.

În dezvoltarea limbii literare, secolul al XIX-lea are o însemnătate deosebită. Problemele privind căile de dezvoltare a limbii literare și a bazelor ei capătă, în această epocă, o amploare deosebită.

Reprezentanții diverselor curente reacționare (latinist propriu zis, italianizant al lui Eliade etc.) încearcă să împiedice dezvoltarea normală a limbii literare, să o transforme într'un jargon; scriitorii progresiști iau atitudine fermă față de aceștia și preconizează crearea unei literaturi naționale, adică a unei literaturi cu un conținut izvorât din realitățile noastre și exprimată într'o limbă literară creată pe baza limbii vie a poporului.

În secolul al XIX-lea au fost rezolvate problemele fundamentale ale evoluției limbii literare: în această perioadă se îmbogățesc și se dezvoltă diversele stiluri ale limbii literare (limba și stilul științific, limba și stilul publicistic, limba și stilurile literaturii artistice); în această epocă se fac încercări de codificare a limbii literare și se petrece procesul de formare a normelor unice ale limbii literare. În secolul al XIX-lea putem spune că s'a constituit, propriu zis, limba română literară, în forma pe care o cunoaștem azi.

În perioada actuală, în condițiile construirii socialismului și ale desfășurării revoluției culturale, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, limba literară se dezvoltă din ce în ce mai mult pe baza limbii populare. Scriitorii fac apel îndeosebi la bogăția și la expresivitatea vorbirii populare, ei prelucrează artistic limba vorbită a poporului; în același timp, limba literară se răspândește

tot mai adânc în masele populare, ea se impune tot mai mult, tinzând să se identifice cu limba națională unică, dar deosebindu-se de aceasta prin caracterul ei normativ mai accentuat.

O particularitate a limbii literare, care o deosebește de celelalte varietăți ale limbii naționale unice, constă în aceea că toți cei care o folosesc — mai ales în forma ei scrisă — trebuie să țină seama de o serie de « norme » unanim recunoscute și acceptate. B. V. Tomașevski insistă în mod deosebit asupra « obligativității generale » a normelor limbii literare, în opoziție cu sistemul mai puțin exigent al normelor din vorbirea obișnuită¹.

Spre deosebire de dialecte sau de graiuri, utilizarea limbii literare presupune o « selecție » mai atentă a mijloacelor de exprimare: în limba literară alegerea și întrebuițarea cuvintelor, a formelor gramaticale și a construcțiilor sintactice sunt condiționate de cerințele « normelor » amintite mai sus.

Numai astfel limba literară poate dobândi o anumită unitate și stabilitate, numai în felul acesta ea poate corespunde multiplexelor și variațiilor funcționale pe care le îndeplinește, devenind într'adevăr un mijloc perfect de comunicare și un instrument de exprimare clară și precisă a ideilor.

În principiu, toți cei care folosesc în exprimare limba literară au tendința de a se conforma întocmai exigențelor normelor ei; în practică însă, cei care utilizează limba literară se abat, uneori, dela aceste norme, cu atât mai mult cu cât nu întotdeauna norma apare neîndoielnică, în sensul că există cazuri în care ea nu poate fi stabilită în mod cu totul precis.

Care sunt criteriile pentru determinarea normelor de a căror exigență trebuie să țină seama toți cei ce folosesc limba literară, cum se explică abaterile dela ele și în ce aspecte ale limbii literare se manifestă mai des aceste abateri?

Crearea normelor limbii literare nu s'a făcut la întâmplare. Ea a fost condiționată de întregul proces istoric de dezvoltare al limbii, în strânsă legătură cu acela al societății.

În procesul de elaborare a normelor limbii literare, primul loc îl ocupă literatura², deoarece dezvoltarea limbii literare e în strânsă legătură cu dezvoltarea generală a literaturii.

Normele limbii literare nu pot fi deduse numai din materialul limbii, făcând abstracție de mediul social în care e folosită, ca mijloc de comunicare, limba respectivă. Normele lingvistice se pot determina luând în considerare și factorul social³; pentru ca un fapt de limbă să fie « corect », e necesar ca el

¹ Cf. B. V. Tomașevski, *Limba și literatura*, în *Problemele științei literare sovietice în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică*, București, 1952, p. 235.

² *Ibidem*.

³ Cf. A. N. Grozdev, *Studii asupra etimologiei limbii ruse*, Moscova, 1952, p. 6.

să se conformeze, să corespundă unor anumite norme, care să fie unanim recunoscute și acceptate de colectivitate. În aceasta constă de altfel semnificația socială a normelor limbii în general și a normelor limbii literare în special.

Aplicând tezele lui G. M. Malencov despre caracterul tipic al unor fenomene¹ la problema normelor limbii literare, V. V. Vinogradov arată că normele lingvistice sunt « fenomene tipice », cu precizarea că ele reprezintă « rezultatul legilor social-istorice de dezvoltare a limbii în conformitate cu legile ei interne și că, totodată, ele sunt rezultatul recunoașterii acestor legi de către societate »².

În ce raport se găsesc normele limbii literare față de normele limbii naționale unice? Dezvoltarea limbii literare e legată de aceea a limbii naționale unice. « Toate limbile naționale — precizează A. S. Cikobava — sunt limbi literare; dar nu toate limbile literare sunt limbi naționale. . . Adesea limbile literare apar cu mult înainte de apariția națiunilor »³. Acesta e, de pildă, și cazul limbii române literare, care a apărut înainte de a se putea vorbi despre națiunea română.

Se știe că elementele de bază pentru formarea națiunii nu apar în același timp: « elementele națiunii — limba, teritoriul, comunitatea culturală etc. — nu au căzut din cer, ci s'au creat treptat încă în perioada precapitalistă »⁴.

În epoca constituirii națiunilor și a limbilor naționale se accentuează caracterul *unitar* al limbii literare, se formează *limba literară unică*. « Pe de o parte, limba literară unică e produsul procesului îndelungat al formării normei lingvistice naționale, pe de altă parte — un instrument eficient în realizarea comunității de limbă, care constituie o condiție neapărată pentru unirea oamenilor într'o națiune »⁵.

Apare deci limpede, în primul rând, însemnătatea deosebită pe care o are limba literară în dezvoltarea fiecărei națiuni; în al doilea rând, se precizează modul de elaborare a normelor limbii literare. Limba literară reprezintă rezultatul unei îndelungate tradiții culturale și e totodată purtătoarea în mase a problemelor celor mai complexe și mai variate ale culturii. Limba literară înregistrează normele lingvistice ale limbii naționale unice: « Tocmai în limba literară se fixează cu cea mai mare claritate, perfecțiune și precizie normele

¹ Cf. G. M. Malencov, Raportul de activitate al Comitetului Central al P.C. (b) al U.R.S.S. la Congresul al XIX-lea al partidului. Editura pentru literatură politică, București, 1952, p. 83.

² V. V. Vinogradov, Problemele lingvisticii în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin: Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S. și Hotărârile Congresului al XIX-lea al P.C.U.S., în « Voprosi iazikoznaniia » nr. 1, 1953, p. 17.

³ A. S. Cikobava, Introducere în lingvistică, Moscova, 1952, p. 116.

⁴ I. V. Stalin, Opere,, v. 11, Ed. P.M.R., 1951 p. 369.

⁵ G. V. Stepanov, Despre stilul literaturii artistice, în « Voprosi iazikoznaniia » nr. 5, 1952, p. 23.

lingvistice ale întregii națiuni¹; în același timp — și aici e un aparent paradox — limba literară, date fiind variatele și multiplele funcțiuni pe care le îndeplinește, este aceea care consacră, care impune în masele largi normele limbii naționale unice.

Tendința de realizare a unității și stabilității limbii literare se vedește mai ales în aspectul ei scris; în exprimarea orală se constată — și se admite chiar — unele abateri.

Între factorii care explică abaterile dela ceea ce e considerat la un moment dat « corect », cel mai important e modul în care se petrec schimbările în dezvoltarea istorică a limbii, în general. Ne referim la teza stalinistă cu privire la trecerea dela o stare calitativă a limbii la o altă stare calitativă «... pe calea acumulării treptate și îndelungate a elementelor noii calități, a noii structuri a limbii, pe calea dispariției treptate a elementelor calității vechi »².

Acesta este factorul principal dela care trebuie să pornim pentru a explica apariția și coexistența diverselor forme paralele din limba literară (cf. în limba română, cu titlu de exemplu, formele mai vechi, iotacizate: *văz, să vază, aus, să ausă, țin, să ție* etc., alături de formele mai noi, analogice: *văd, să vadă, aud, să audă, țin, să țină*).

Iată de ce « norma lingvistică » nu poate fi determinată dacă nu se ține seama de « lupta dintre ce e nou și vechi în limbă », dacă nu se ia în considerare « caracterul stabil al structurii gramaticale și dinamica dezvoltării limbii »; noțiunea de normă lingvistică « poate fi înțeleasă numai pe fondul larg al raporturilor dintre limba comună întregului popor pe de o parte — în varietatea funcțiunilor și a manifestărilor ei sociale — și jargoanele sociale, argoul și dialectele teritoriale pe de altă parte, [ea poate fi înțeleasă] numai în cadrul descrierii principalelor tipuri ale diferitelor aspecte funcționale ale limbii literare, ca formă superioară, prelucrată, a limbii naționale a întregului popor »³.

Care sunt căile de dezvoltare și de îmbogățire a limbii literare? Lingviștii sovietici subliniază că sursa principală — din acest punct de vedere — e activitatea creatoare în limbă a poporului.

Adevăratele valori ale limbii literare se creează pe baza materialului limbii întregului popor. Marii creatori au fost întotdeauna conștienți de acest adevăr

¹ G. V. Stepanov, op. cit., p. 23

² I. V. Stalin, *Marxismul și problemele lingvisticii*, Editura pentru literatură politică, 1953, p. 25.

³ V. V. Vinogradov, *Dare de seamă despre A. N. Gvozdev, Studii asupra stilisticii limbii ruse*, în « *Voprosi iazikoznaniia* » nr. 6, 1952, p. 136 și urm.

fundamental. Dacă ne referim, de pildă, la scriitorii noștri, găsim mărturii categorice în acest sens. Eminescu, de exemplu, în «*Notițe bibliografice*» («*Timpul*», 1880) arată că «... o adevărată literatură trainică, care să ne placă și să fie originală și pentru alții, nu se poate întemeia decât pe graiul viu al poporului nostru».

M. Sadoveanu menționează și el că «... n'au adus... lucrări ale noastre și de valoare decât acei care au avut în vedere elementul statornic al neamului nostru, poporul cu limba lui»¹.

Scriitorii utilizează cu măiestrie resursele inepuizabile ale limbii populare și, printr'o muncă grea, de migală — să ne gândim de pildă la creația poetică a lui Eminescu —, reușesc să mărească posibilitățile de exprimare ale limbii, îmbogățesc tezaurul limbii literare, contribuind astfel la dezvoltarea și la perfecționarea ei. Limba literară — și în special limba literaturii artistice — este așa dar limba poporului prelucrată de artiști; pornind dela această constatare, se desprind indicații metodologice deosebit de importante atât pentru istoricul limbii literare, cât și pentru criticul literar. În primul rând, însemnătatea fiecărui scriitor în istoria limbii literare este determinată de contribuția adusă de el la valorificarea artistică a comorilor limbii întregului popor²; în al doilea rând, limba unei opere literare nu poate fi înțeleasă și apreciată decât în perspectiva limbii întregului popor³.

Limba literară așa cum o cunoaștem astăzi este rezultatul strădaniilor neîntrerupte a nenumărați mânăitori ai condeiului. Manuscrisele marilor scriitori ne arată efortul depus de aceștia în elaborarea stilului în care și-au redactat operele, munca lor uriașă pentru a găsi termenul propriu care să expună cât mai precis și mai expresiv ideea. Variantele «*Lucefărului*» lui Eminescu, de pildă, ilustrează efortul poetului în căutarea cuvântului care «să exprime adevărul». Pentru a ajunge la versul «*O prea frumoasă fată*», Eminescu a încercat diverse formulări: «*o luminoasă fată*», «*fecioară prea curată*», «*o pasere de fată*», «*un giuvaer de fată*», «*un ghiocel de fată*», «*o dalie de fată*», «*un vlăstărel de fată*», «*o mult frumoasă fată*», «*un grangure de fată*», «*un soi frumos de fată*», până a găsit expresia care să redea în modul cel mai precis și mai simplu ideea.

În lumina acestor constatări, iată cum definește profesorul sovietic A. I. Reviakin contribuția scriitorilor la dezvoltarea limbii literare: «*Scriitorii șlefuiesc cât se poate de fin pietrele prețioase ale limbii populare. Munca uriașă a poporului creator al limbii este completată prin munca —*

¹ M. Sadoveanu, *Poezia populară* (discurs de recepție la Academia română) București, 1923, p. 9.

² Cf. A. I. Efimov, *Despre studiul limbii operelor artistice*, Moscova, 1952, p. 126.

³ Cf. V. V. Vinogradov, *Însemnătatea lucrărilor lui I. V. Stalin pentru dezvoltarea lingvisticii sovietice*, în *Problemele lingvisticii în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin*, p. 28.

asemenea aceleia depuse într-o lucrare în filigran — a măștrilor cuvântului poetic »¹.

Ne-am oprit numai asupra câtorva din problemele limbii literare, desbătute în ultimele cercetări ale învățaților sovietici. Unele dintre aceste probleme le-am discutat pe larg, iar altele au fost numai schițate sau amintite în trecere.

Adâncind tezele staliniste cu privire la studiul limbii în general, lingviștii sovietici precizează problemele fundamentale legate de cercetarea științifică a limbii literare.

Lucrările savanților sovietici referitoare la limba literară oferă un fundament trainic pentru studiul științific, materialist al acestui aspect al limbii naționale; ele constituie un ajutor și un îndreptar prețios pentru toți aceia care se ocupă cu problemele limbii literare.

¹ A. I. Reviakin, *Limba ca element al stilului literar artistic*, în « *Literatura v škole* » nr. 3, 1951, p. 17